

Els que he trobat pel camí

Eduard Girbal i Jaume (1881-1947)

per Mn. Geis

Novel·lista del Cometa Halley

Molts anys abans de fer coneixença amb l'home, n'havia fet amb l'escriptor, a través de la seva esponjosa i viva prosa.

L'any 1919, havia plogut a les meves tendres mans, una novel·la de Girbal i Jaume titulada "L'estrella ab cua" (*est sic*); inspirada en la visita que el Cometa Halley va fer al nostre planeta, l'any 1910.

El llibre acabava de veure la llum pública, eixida a les edicions de la "Il·lustració Catalana" (*est sic*), dirigides i patriòticament sostingudes per Francesch Matheu (també, *est sic*).

Segons els entesos en astronomia, aqueix cometa, tan car de veure, apareix cada 76 anys.

Els que el divisàrem l'any 10, el podrem reveure, Déu volent, l'any que ja tenim a les portes (86).

Segons antiga crònica, aquest cometa havia estat detectat pels xinesos uns 240 anys abans de la nostra Era.

Ja de segles, ha estat una obsessió dels astrònoms de poder arribar a precisar la periodicitat d'anys de les seves visites a la terra. Cal esmentar, principalment Kepler i Newton. Però fou l'astrònom anglès Edmon Halley qui n'arribà a una feliç conclusió. És per això que el cometa fou batejat amb el seu nom.

A través del temps, hi ha hagut la dèria d'arribar a la identificació de l'estel guidor del Reis-Mags a Betlem, i, entre altres hipòtesis, també s'ha pensat en el cometa Halley.

Hi féu pensar, probablement, el fet que Giotto de Bondone se n'hagués servit de model, l'any 1303, per a pintar l'estel de l'"Adoració dels Reis", l'inspirat fresc que hom pot admirar en la Capella de les Arenes, a Pàdua. Giotto havia pogut veure'l car acabava d'apaèixer l'any 1301.

Però, apart que varies raons, entre elles de cronologia, facin inviable aquesta hipòtesi, no cal oblidar que velles llegendes, farcides de superstició, més aviat han atribuït un caràcter maligne al meravellós cometa, com si les seves, tan espaiades, aparicions fossin anunciadores de grans calamitats. Així, en les enraonies populars, la seva aparició de l'any 1910, li frou atribuït el pronòstic de la Guerra Europea de 1914.

En la bullidera d'aquestes supersticioses enraonies, que tant proliferaren en aquelles saons, s'inspirà Girbal per a

teixir la novel·leta "L'estrella ab cua", de tanta vivicitat i de tanta riquesa lèxica, que, després de tants anys de publicada, encara avui es fa gustosament mengívola.

Vaig conèixer aquest il·lustre home de lletres gironí, a Barcelona, gràcies al periodista sabadellenc Joan Costa i Deu, redactor en cap de "La Veu de Catalunya", la nit del primer diumenge de maig de 1933, a la sortida del tradicional sopar de la festa dels Jocs Florals.

Jo havia assistit a la festa en concepte de premiat amb un dels premis ordinaris, la Viola; Girbal, que hi havia obtingut el Premi Narcís Oller -el màxim guardó a un treball en prosa- no havia assistit ni a la solemnitat literària ni al sopar subsegüent. Per què? I per què jo l'havia de trobar a la sortida del sopar? Mai no vaig poder posar en clar per quina raó no hi va voler assistir. Girbal era de la colla dels oponents a les innovacions ortogràfiques que s'estaven imposant i que acabarien per triomfar, fins en el si del Consistori dels Jocs Flo-

ral de Barcelona, un dels més notoris reductes d'oposició. ¿No assistí a la festa per no trobar-se amb els seus adversaris, com un vençut enfront dels vencedors? Qui sap si era també per no trobar-se amb Josep Carner -el guanyador de la Flor Natural-, amb el qual, en aquella època, segons deia Costa i Deu, no feia bona lliga. Potser una mica de tot. Qui ho sap! El que si puc dir és que acceptà amb gust la invitació de Joan Costa i Deu de presentar-me com admirador seu (i gironí, com ell) a la sortida del sopar dels Jocs Florals.

Quan, al cap d'uns pocs anys de residir jo a Sabadell, Joan Costa i Deu publicà el meu primer llibre de poemes de la "Biblioteca Sabadellenca" que ell dirigia, em digué que, puix que jo admirava -així li ho havia manifestat alguna vegada- la prosa de Girbal, si volia dedicar-li un exemplar del meu llibre que l'hi faria a mans ells mateix personalment. "Estigueu segur -em va dir- que fareu un gran bé al seu esperit amargat i decaigut". I tal dit, tal fet. Al cap de poc de rebut el meu llibre, m'en acusà rebuda, i em manifestà desig de fer coneixença personal amb mi. I acceptà la idea de Costa i Deu de trobar-nos a la sortida del sopar dels Jocs Florals, ja que, no havia acceptat de trobar-nos al sopar mateix o a la festa literària, on s'havia rodonament negat de fer cap. Ell mateix havia indicat, per carta, el lloc de l'encontre: "...a les taules foranes del Cafè (no sé com se'n diu) que hi ha a la Plaça de Catalunya, entre l'antiga estació de Sarrià i el «Saló Catalunya»".

Costa i Deu em digué, moltes vegades, que aquella entrevista havia contribuït molt a aixecar els ànims decaiguts del veterà escriptor.

Això passava en ple triomf del noucentisme i en ple desencant d'una generació vençuda i menystinguda per les noves promocions despietadament iconoclastes.

Girbal era un dels més joves de la vençuda generació. Havia sucumbit el poeta, però sobrevivia el prosista, el novel·lista, que jo havia estat encara a temps de conèixer i d'estimar.

A més de la meua, hauria rebut, tal vegada altres injeccions d'optimisme, car la seva ploma conegué, en aquella època, una revifalla: publicà interessants articles en la premsa i fou molt se-

FONTSERE

ARTICLES PELL I VIATGE

Sant Quirze, 38
Tel. 725 85 41
SABADELL

guit i comentat en el "Carnet de LA VEU DE CATALUNYA", que llegia amb regularitat a "Ràdio Barcelona". Em consta que fou precisament Costa i Deu qui el reincorporà, en aquells moments, a la palestra literària, concretament periodística.

D'aquella època daten també les interessants biografies de Guimerà, d'Aguiló (Pol) i de Busquets i Punset: biografies d'estil personalíssim, veritables aiguaforts plens de color i de vida. Aquestes biografies han restat sepultades, sense haver conegut la difusió que mereixien, dintre la col·lecció dels "Anals del Periodisme" de la vella "Associació de Periodistes", de Barcelona. Prestaria un gran servei a les lletres catalanes qui les donés a conèixer. La de Busquets i Punset és tot un llibre, que hom se l'empassa com qui devora una novel·la. I això que és història, i tant història, i personalment viscuda!

La meua simpatia per Girbal va tenir la seva correspondència. En una lletra, sense data -brevíssima, telegràfica, com tenia per costum de fer les seves cartes-, deia a l'amic Costa: "Fes-me l'obsequi d'escriure a Mn. Geis, de Sabadell, dient-li que, demà passat, dimecres, a tres quarts de dues, escolti el «Carnet de la Veu de Catalunya», per «Ràdio Barcelona», car per ell va el pollastre". Així, lacònic, brusc, com el vaig conèixer i com me l'havia imaginat llegint les seves proses "De l'agre de la terra", d'un realisme fins, a vegades, descarnat. No sé per què no em fou possible escoltar aquella emissió, però em consta que hi parlà, principalment, d'una obreta que jo acabava de publicar, "Llibre de Rondalles Populars".

La revolució del 1936 tallà, com tantes altres coses molt estimades, les nostres relacions. Després de la guerra civil -el comú amic Costa havia mort a Gènova- ningú no em sabé donar raó d'on Girbal havia anat a parar. Jo el buscava per a donar-li una alegria en la seva vellesa. Volia posar-me d'acord amb ell per portar a l'escena en el teatre de la "Joventut de la Faràndula", de Sabadell, la seva obra "El Castell d'iràs i no en tornaràs". L'elenc de l'esmentada entitat havia acceptat la idea amb entusiasme. Mentre estava fent passos per trobar el seu domicili, vaig assabentar-me de la seva mort per una esquila a la premsa. Vaig sentir enormement no haver pogut proporcionar-li aquesta satisfacció en els darrers dies de la seva vida. L'esmentada obra, que l'autor la qualificava de "falòrnia de màgia per als infants" -i que joestic segur que hauria fet també les delícies de la gent gran- havia estat premiada l'any

Eduard Girbal i Jaume, glossant la personalitat de Ferran Agulló en el Centre Catalanista. (El primer a l'esquerra, és Joan Costa i Deu). 1935.

1911, en un certàmen d'obres de teatre, el jurat del qual era integrat per Joan Maragall (president), Santiago Rusiñol, Bofill i Matas, Sitjà i Pineda (secretari). Tinc un exemplar de la segona edició, publicada l'any 1914, on no hi ha cap referència d'haver estat mai estrenada. I no sé si ho havia estat. Es més, en el text hi ha passatges que reclamen il·lustració musical, i tampoc no em consta que mai haguéssin estat posats en solfa. Jo em prestava a fer-ho.

Diria que hi hagué dos Girbals bessons en una mateixa persona: el poeta i el prosista, bessons però dissemblants. L'acadèmia literària dels Jocs Florals de Barcelona el proclamà Mestre en Gai Saber, l'any 1911. Poeta romàntic "allo Heine", no sembla bessó del prosista, que es donarà a conèixer després: realista, fins de vegades, descarnat. Ni per l'estil, ni pel lèxic, no s'assemblaran. El lèxic del prosista serà viu, espontani, personal... Josep Pla, en un article publicat a "Diario de Barcelona", sota el títol de "Provincia y Ciudad" -no en puc precisar la data, però no fa molts anys- posà Girbal entre "los grandes escritores naturalistas" -parla del prosista- que ha dado nuestra literatura desde Caselles a Víctor Català". Octavi Saltor, en un article publicat l'any 1961 en "El Correo Catalán",

escrivia: "Su novela «L'estrella amb cua», como «La tragèdia de cal Pere Llarg», junto con un número considerable de narraciones breves, dignas de Maupassant, habrán marcado en la prosa floreal de Barcelona un hito literalmente comparable al de Ruyra o de Bertrana".

Això de "prosa floreal de Barcelona" fa al·lusió a les diverses vegades que les proses de Girbal foren premiades als Jocs Florals de Barcelona. I, en el mateix article, Saltor fa constar que Girbal és un dels prosistes més injustament oblidats. El mateix articulista reitera i precisa aquesta afirmació en unes notes bio-bibliogràfiques de Girbal publicades, poc temps després, a la revista figuerenca "Canigó", amb aquestes paraules: "Girbal Jaume merece mayor y mejor recuerdo que el que le ha depurado la posteridad".

Joan Arús escrivia l'any 1961, en "El Correo Catalán", que Girbal "es, más que olvidado, totalmente desconocido de las generaciones posteriores al colapso de nuestra guerra interior, siendo ello causa de que nombres que en su tiempo alcanzaron un alto grado de estimación -que su obra, hoy, justifica todavía-, sean preferidos por los modernos confeccionadores de historias y antologías en verso y en prosa, como si realmente no hubiesen existido".

Domènec Juncadella, també en "El Correo Catalán", el 15 de febrer de 1947, havia dedicat un article encomiàstic a Girbal, on deia: "Pero no solamente destacó su prosa en temas rurales. También Girbal escribió, intensas, hondas, ágiles, trágicas páginas ciudadanas. En los «Jocs Florals» de 1920, celebrados en el hoy ya desaparecido Palacio de Bellas Artes, presididos por

SENSERRICH

Joieria,

Sant Quirze, 17 - Tel. 725 75 96
SABADELL

el Mariscal Jofre, nuestro autor consiguió un premio extraordinario para su novela sin título, que llevaba el lema bíblico: «In sudore vultus tui...» Es tractava de la novel·la del terrorisme barceloní, encara ara inèdita, èmula de la de Joan Oller i Rabassa "Quan mateven pels carrers".

Josep Grahit, en un article publicat a "Los Sitios", de Girona, el 3 de març de 1957, escrivia "GERUNDENSES ILUSTRES, Eduard Girbal i Jaume, novel·lista, autor teatral, poeta Mestre en Gai Saber. Estamos ante un gerundense hoy poco menos que olvidado y desconocido de los gerundenses, de quien la actual generación poco debe saber, a pesar de tratarse de un poeta lírico de altos vuelos, de un prosista narrador de costumbres rurales, de un autor teatral en estilo fácil y corriente y de un prosista dotado de lenguaje vivo y atractivo".

Qui sap -diria jo, com a colofó a aquestes lamentacions- si quan la gent estigui farta de tant "existencialisme", descobrirà oblidades "existències".

Encara que Girbal en la prosa, més que en la poesia, semblava un espontani a ultrança -teoritzà en aquest, aspecte en el seu discurs presidencial als Jocs Florals de Sans, l'any 1902, sobre el tema "De la sinceritat i la insinceritat poètiques"-, no obstant això, procurava perfilar les coses i, si es tractava de precisar, procurava documentar-se degudament. Així veiem com en una lletra adreçada al culte monjo de Montserrat, P. Conrad -carta que em féu conèixer un dia aquest simpàtic monjo-, Busquets i Punset li demanava, en nom de Girbal, el seu gran amic, que l'informés de les vegades que a, la Bíblia -paraules textuals- "es parla d'estrelles amb cua, d'astres, de senyals al cel, etc." Aquesta informació bíblica, que el Pare Eixalà, trameté a Busquets i Punset, serví a Girbal per posar en boca d'un rector rural un graciós sermó que podem admirar en la seva novel·la de costums "L'estrella amb cua", dessús comentada.

De culta i erudita estirp -el seu pare fou Enric Claudi Girbal, eruditíssim i fecund investigador, segons cronista de Girona-, Eduard Girbal Jaime nasqué en aquella ciutat, en la casa número 2 del Carrer de la Força, el dia 16 de gener de 1881, i morí a Barceona, el 28 de gener de 1947, al carrer Mallorca, 196, principal segona.

A la col·lecció de la revista antològica "Lectura Popular" que publicà durant llargues anys Francesch Matheu, podem trobar 2 números dedicats a Girbal: l'un al poeta i l'altre, al prosista.●

De Sabadell i del seu rodal

El Taulí

per Joan Alsina i Giralt

Allevant amb el sot del Riu Ripoll; a tramuntana amb l'antic camí que de Sabadell menava al mas Canals, avui can Puiggener, i al molí d'en Amat; a migdia amb el camí, avui carretera, a Caldes de Montbui i a ponent amb la peça de terra anomenada l'Espirall de les Fonts, tocant l'hort dels Pares Caputxins.

Aquestes són les termenacions que, de ben antic, trobem per a una vella partida de terra a les afores, aleshores, de la Vila; peça de terra que, incorporada plenament avui a la Ciutat, conserva encara el seu nom, vell de centúries: el Taulí.

La fondalada del Ripoll, sota del Taulí i a la dreta del riu, tenia i té una bona extensió d'horta; era la peça de terra anomenada Saltells i més coneguda com a horta de la Garriga. "En el lloc anomenat la Garriga o Saltells" ens diu un document del 1383. I un altre, de 1423, ens parla també de Saltells, termenant-lo amb el mas de la Garriga i amb les Costes Bassones. El mas de la Garriga, com ens recorda Miquel Carreras en els seus "Elements d'Història de Sabadell", ens fa pensar que no sigui l'antecessor de l'actual molí d'en Torrella". Les Costes Bassones eren els baixants, més o menys abruptes, del Taulí al riu Ripoll. Un document de 1442 ens parla ja de "la Riba de les Costes Bassones o del Taulí".

Des de l'encimbellat Taulí, encimbellat en comparació amb la fondalada del Ripoll però no amb la planúria de Sabadell, pot molt bé contemplar-se tota l'horta de la Garriga i bona part del recorregut del riu Ripoll tant cap a tramuntana com vers migdia.

Tant es així que en tota la durada dels segles XVI, XVII i XVIII es troba abundant documentació que, en mencionar la part de llevant del Taulí, l'anomena amb el nom de "Mirador del Taulí" i, algunes vegades, amb el de

"Mirador de la Riera del Ripoll del Taulí". Veritablement, bell i encertat nom!

Tota la peça de terra del Taulí era terreny ben despoblat i, amb tota probabilitat, dedicat a conreu. De 1488 hem trobat un document que ens parla de "la parellada d'en Ubac en el lloc dit el Taulí"; i un altre de 1691 ens parla de "la parellada del Taulí, prop del camí que va a casa d'en Amat". La "parellada", com ens recorda Joan Montllor i Pujal en un article a "Alba", és l'extensió de terreny que poden llaurar en un dia una parella de bous.

No fou fins a principis del segle XIX que es començà a poblar el Taulí, si és que podem anomenar poblament el primer destí que se li donà. En un dels Llibres d'acords del Comú de la Vila hi consta la següent acta: "En la villa de Sabadell a veintinueve dias del mes de mayo del año mil ocho cientos nueve: El magnífico Ayuntamiento junto con el Reverendo Cura Párroco, en sesión de este dia ha acordado solicitar el permiso necesario al Ilustre Sr. Deán del Vallés para bendecir un nuevo cementerio para enterrar los muertos que por su multitud han llenado el otro cementerio, dando comisión a dicho Reverendo Cura para la formación del correspondiente recurso".

Com diu Miquel Carreras, "entre unes coses i altres" (la pesta de 1808 i l'anomenada guerra de la independència) "va aixecar-se una gran normalitat, de manera que el cementiri de l'església es va atapeir, i va caldre cercar un espai nou per als cadàvers", i afegeix més endavant: "i es va dedicar a cementiri nou un camp que posseïa la Comunitat al Teulí i que aproximadament queia a la creu dels actuals carrers Vilarrubies i Bufí. L'acord es va prendre el 4 de juny i l'endemà mateix es féu la cerimònia de beneir el nou fossar".

El paraire sabadellenc Pere Llobet i Font, que fou Batlle de la Vila els anys 1805 i 1806, deixà escrites unes notes de caire familiar i històric, bona part de les quals foren recollides per Joan Montllor i Pujal que les publicà a "Nostra Comarca", Butlletí dels Centres Excursionistes sabadellencs, de l'abril de 1922. Entres aquestes notes hi ha la següent: "ara an comparegut unas malalties que se mort molta jent de la edat de 25 anys a 60; contal que en esta vila nos

Restaurant

Joan
Maragall, 6 i

Advocat
Cirera, 38
(Plaça del Gas)

Telèfon 725 23 00

SABADELL